

سرسخن

معیارهای کلی داوری

دکتر محمدحسین دئیانی^۱

با گذشت زمان، کمتر مقاله‌ای به دفتر مجله می‌رسد که دارای یک مؤلف باشد. در بیشترین مقاله‌ها از این نوع، دانشجو یا استاد راهنما، مؤلف اول معرفی شده است. چنانچه نویسندگان مقاله را مسئولان محتوای اثر تولید شده بدانیم، بویژه اگر نام عضو هیئت علمی در اول آمده باشد، انتظار داریم عضو هیئت علمی برای محتوای اثر مسئولیت بیشتری احساس کرده باشد. این پذیره از سویی و احترامی که زاده آموزشها، تجربه‌ها و مهارتهای عضو هیئت علمی است از سوی دیگر، باعث می‌شود سردبیر و هیئت تحریریه اثر رسیده را با دقت بیشتری ارزیابی کنند.

نگاهی به حجم مقاله، عنوان، چکیده، تیرها، تعداد و شماره جدولها و منابع، به سرعت مشخص می‌کند که: (۱) نوشته بریده‌ها و به هم چسبانده‌هایی از متن پایان‌نامه است که بدون دخالت عضو هیئت علمی اما با نام وی ارائه شده است (۲) عضو هیئت علمی نیم‌نگاهی به مقاله انداخته است (۳) عضو هیئت علمی در تبدیل پایان‌نامه به مقاله نقش فعال و سازنده‌ای بر عهده داشته است.

---

۱. استاد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد daneshvarz85@Gmail.com

در مقاله‌هایی که به دفتر مجله می‌رسد، از هر سه نوع مشاهده می‌شود، اما بیشترین مقاله‌ها از نوع اول و دوم است. این دو نوع که حاصل اولین تجربه فردی برای نگارش یک مقاله است، ممکن است ایرادهای نگارشی، ساختاری و یا روشی (متدولوژی) داشته باشد.

چنانچه اثر با ارزش بوده و به لحاظ موضوع، نظریه، روش و تکنیک تکراری نباشد، چند حالت رخ می‌دهد:

۱. مقاله ایرادهای نگارشی، ساختاری و روش‌شناختی دارد. چنین مقاله‌هایی کنار گذاشته می‌شود.

۲. مقاله ایرادهای روش‌شناختی دارد - ایرادهایی که ممکن است در متن پایان‌نامه نباشد، اما جای خالی آنها در متن مقاله، یافته‌های تحقیق را بی‌اعتبار می‌کند. چنین مقاله‌هایی نیز کنار گذاشته می‌شود.

۳. مقاله‌هایی که ایرادهای ساختاری و نگارشی آنها قابل رفع است، با اعلام ایرادهای ساختاری و نمونه‌هایی از ایرادهای نگارشی، برای اعمال تغییرات مناسب برای نویسنده ارسال می‌شود تا تغییرات را اعمال و نسخه جدید و نسخه قبلی را به دفتر مجله بازگرداند.

در این حالت، با دو مشکل روبرو هستیم: ۱) گاه هیچ نوع آدرسی (چاپی، تلفنی یا الکترونیکی) برای تماس اعلام نشده است. نوشته می‌ماند تا نویسنده تماس بگیرد. کم نیست مواردی که تماسی گرفته نمی‌شود (۲) اگر نام عضو هیئت علمی در اول آمده باشد، نمی‌دانیم نوشته را برای تغییرات به آدرس چه کسی بفرستیم. عضو هیئت علمی خود را موظف به اعمال تغییرات می‌داند، یا دانش‌آموخته‌ای که ممکن است دیگر در دسترس استاد راهنما نباشد، باید تغییرات را اعمال کند؟

۴. ایرادهای نگارشی قابل اصلاح در مقاله وجود دارد. ابتدا سردبیر و در همه موارد در انتها، ویراستار مجله ایرادها را برطرف می‌کند و مقاله در فرایند چاپ قرار می‌گیرد.

۵. مقاله‌هایی که هیچ یک از این ایرادها را نداشته باشند، در فرایند نشر قرار می‌گیرند.

واقعیت این است، تعداد مقاله‌های نوع ۵ اندک است و بیشترین مورد از مقاله‌هایی که منتشر می‌شود، از نوع ۳ است. آشکار است، سهولت ارتباط درباره مقاله‌های نوع ۳ عاملی تعیین‌کننده در پذیرش یا رد مقاله است. وقتی ارتباط بویژه ارتباط چهره به چهره ممکن باشد، هم کار مبادله اطلاعات و هم سرعتی که این مبادله انجام می‌شود، تأثیرگذار است. این نوع ارتباط که برای بهبود نوشته بسیار سودمند است، گاه با پیام منفی موجود در عبارت «اثر نزدیکی سکونت به دفتر مجله» تداخل پیدا می‌کند و سوء تفاهمها را به درون جامعه علمی می‌کشاند.

نکته آخر اینکه دریافت مقاله‌های زیاد با نام دانشجو و استاد راهنما یا برعکس، این پیام را در خود دارد که ارتقای اعضای هیئت علمی مبتنی بر هدایت پایان‌نامه، در حال جایگزینی ارتقای اعضای هیئت علمی مبتنی بر تحقیقات خود اعضا می‌باشد. اگر این ادعا را درست بدانیم - افزون بر دلایل دیگر - درمی‌یابیم که چرا گروه‌های آموزشی بر راه‌اندازی دوره‌های تحصیلات تکمیلی تأکید می‌ورزند و نیز درمی‌یابیم که هیئت تحریریه مجله در گزینش مقاله‌های مناسب و رد مقاله‌های نامناسب، از سوی اعضای هیئت علمی و دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی، چه میزان تحت فشار قرار دارد.